

KLOGERE AF LEKTIER

Hvad skal der til for at lære?

"Man bliver altid bedre, når man laver sine lektier". Sådan sagde Mohammed i et interview, jeg foretog i et forskningsprojekt om lektier på tre københavnske folkeskoler. Mohammed – som ligesom de øvrige elever i bogen hedder noget andet i virkeligheden – og de tre andre børn i interviewet kendte mig, fordi jeg gennem et halvt år havde siddet i deres klasseværelse og lavet observationer i den obligatoriske lektietid. Det var klassens matematiklærer, der var den primære kontaktperson i klassen i lektietiden og en aktiv medspiller i elevernes opgaveløsninger. Børnene var livlige og aktive deltagere i alle opgavetyper, og de hjalp hinanden med at løse dem. Der gik altid et sus af glæde gennem klasseværelset, når klokken ringede til frikvarter, og matematiklæreren sagde, at klassen ikke havde lektier for derhjemme til mandag morgen.

Mohammed indgik sammen med tre klassekammerater i 3. a i et fokusgruppeinterview om lektiers betydning for deres læring. Gruppen bestod af to piger og to drenge. Samtalen med mig foregik på skolen en formiddag, og alle fire elever delte engageret deres synspunkter og meninger om lektiers betydning for deres læring.

"Man lærer også noget, selv om det er kedeligt", sagde Anna. Alle fire elever var enige om, at det er sjovest at lave matematiklektier, fordi de havde en god matematiklærer. Til sidst i samtalen, hvor jeg opfordrede de fire elever til at supplere det, der allerede var sagt, understøttede de hinanden i et udsagn om, at man "altid bliver klogere af lektier".

På en anden folkeskole gik jeg rundt og observerede, hvordan eleverne i 6. a arbejdede i den fastsatte skemaposition til lektietid, som på denne skole kaldtes Faglig Tid. Eleverne arbejdede meget forskelligt og mere eller mindre fokuseret med de lektier, de havde fået for af deres lærere i de forskellige fag. Jeg lagde mærke til to drenge, der havde trukket sig tilbage til klassens hygge-krog, hvor de sad og læste frilæsningsbøger. Jeg spurgte dem, om ikke også de havde lektier for. De svarede, at de hellere ville lave lektierne hjemme. I vores spontane samtale i klassen uddybede de hvorfor:

Vi har ikke altid ork til at være faglige i Faglig Tid, så vi laver lektierne hjemme. Nogle gange spørger vores forældre så hvorfor. Vi har altid så mange lektier for, at man alligevel ikke kan nå at lave dem på skolen.

De to drenge gav efterfølgende udtryk for, at de godt vidste, at de skulle lave deres lektier, fordi både deres lærere og forældre forventede det. Men i stedet for at få dem lavet i skolen skubbede de opgaverne til hjemmearbejde, selv om skolen lagde op til en organisering, hvor det meste af elevernes arbejde med at lave deres lektier foregik i skoletiden. Modsat i undervisningen havde lærerne her en mere tilbagetrukket rolle som en slags 'faglige vejledere' for eleverne.

I et andet interview talte jeg med to elever, Thomas og Sonja, fra 8. b på samme skole som 3. a. Samtalen drejede sig bl.a. om, hvorfor lærere gav lektier for, og hvordan de to elever bedst kunne bruge den givne lektietid på skolen. Thomas mente, at elever fik lektier for, fordi det var meningen, at de skulle lære noget nyt. Han gav som eksempel en situation i et fag, hvor det ville give samarbejdsvanskeligheder i timen, hvis en elev var tre sider foran den anden. Han fortalte samtidig, at det var umuligt for ham at nå at lave alle lektier til matematikfaget i lektietiden, og at han derfor syntes, det var rimeligt, at han skulle lave disse lektier hjemme.

De to elever opfattede lektielæsning og opgaveløsning som faglig fordybelsestid og som en forudsætning for at lære nyt stof. Begge elever oplevede dog også, at lektietiden på skolen nogle gange blev til mere snak end egentlig lektielæsning, og at de brugte deres tid bedst, når der var en faglærer til stede. På et spørgsmål om, hvorfor det var vigtigt at lave lektier, forklarede Sonja, at hun ikke kunne følge med i undervisningen, når læreren gennemgik en opgave, hvis ikke hun havde lavet sine lektier. Thomas bekræftede, at det er nødvendigt at have lavet sine lektier for at kunne deltage i timerne.

Afslutningsvist drejede samtalen sig om, hvorvidt eleverne oplevede at blive fagligt dygtigere af at lave lektier, og om lektietiden gav mulighed for faglig fordybelse. Her svarede Sonja, at hun ikke mente, at man nødvendigvis bliver fagligt dygtigere af at lave lektier. Thomas havde fokus et andet sted, idet han formulerede sig kritisk spørgende i relation til, hvordan man overhovedet lærte. Han fortalte, at han ser dygtighed som noget, der kommer af mere sammenhængende læring og faglig fordybelse, end de havde mulighed for i den obligatoriske lektietid.

Elevernes perspektiver

De tre eksempler på samtaler med elever på to skoler i henholdsvis 3., 6. og 8. klasse viste elever, der i 3. klasse tog lektier på sig, fordi de så dem som vigtige for at blive klogere og bedre til fagene. De nævnte det relationelle bånd til matematiklæreren som en grundsten i deres umiddelbare glæde ved at lave lektier i den obligatoriske lektietid, hvor matematiklæreren var deres primære vejleder.

I 6. a gav de to drenge udtryk for, at lektiemængden var så massiv, at de måtte lave lektierne som hjemmearbejde. Deres udsagn om, at de ikke havde "ork til at være faglige", var givetvis udtryk for mange forskelligartede associationer, som de ikke kom nærmere ind på i den korte samtale. Måske oplevede de, at lektierne gav mere mening for læreren end for eleverne. Eller måske havde læreren ikke gjort nok ud af at forklare, hvad lektierne betød for elevernes tilegnelse af viden.

Det kunne også være, at der var noget i relationen mellem læreren og eleverne, der påvirkede stemningen i klasselokalet. Fra skoleforsker Louise Klinges forskning i professionel relationskompetence ved vi, at stemningen i klasseværelset er af afgørende betydning for elevernes læringsudbytte. Denne stemning knytter sig til det tætte og afstemte samspil mellem lærer og elever i trygge omgivelser. De to drenges udsagn vidnede om, at mængden af lektier var stor, og at de ikke kunne samle sig og bruge de tilstedeværende lærere som faglige vejledere. I stedet valgte de at tage lektierne med hjem.

De to elever i 8. b understregede, at lektielæsning og opgaveløsning var en forudsætning for at kunne følge med i undervisningen. De sagde begge, at lektier var omdrejningspunktet for at lære nyt stof. Men i modsætning til eleverne i 3.

a mente de to elever i 8. b ikke, at de nødvendigvis blev fagligt dygtigere af at lave lektier. Dog gav alle eleverne på forskellige klassetrin og på to forskellige folkeskoler udtryk for, at lektier var en forudsætning for mere og bedre læring. De accepterede også, at lektier derhjemme kunne være nødvendige.

Lektier i et internationalt perspektiv

I sin bog *Visible Learning* undersøger den newzealandske uddannelsesforsker John Hattie bl.a., hvilken effekt lektielæsning har på elevernes læring. Han fremhæver, at effekterne af lektier som hjemmearbejde er små, og opfordrer derfor til, at skoler laver forsøg med andre typer af lektier end traditionelt hjemmearbejde.

Hans pointe understøttes af anden international forskning, der peger på, at det er formen og organiseringen af lektierne snarere end mængden af dem, der har betydning for elevernes læringsudbytte. Det ser vi blandt andet i en amerikansk undersøgelse fra 2006 med titlen *Does Homework Improve Academic Achievement?* Her har lektieforsker og psykologiprofessor Harris Cooper sammen med kolleger samlet resultater af lektieforskning fra 1987-2003, og deres studie peger på, at der særligt for de yngste elever ikke kan påvises nogen sammenhæng mellem den tid, de bruger på lektier, og deres faglige udbytte.

Også Canadian Council on Learning har i et litteraturstudie fra 2009 undersøgt sammenhængen mellem lektier og elevernes faglige resultater. Hovedkonklusionen herfra er, at det er vanskeligt at finde forskning, der klart viser, at lektier i sig selv har betydning for elevernes læring. Alligevel peger studiet på, at lektier, der engagerer eleverne i aktiv læring, ser ud til at kunne øge

elevernes præstationer. Studiet viser dog, at elevernes udbytte af lektierne handler mere om elevernes indsats end om mængden af lektier, og hvor lang tid der bliver anvendt på dem. At give lektier for, bare fordi 'man skal', har tilsyneladende ikke nogen nævneværdig effekt. Når eleverne derimod er motiverede for at lave lektier og har udviklet gode studievaner, så kan det øge deres præstation – og det gælder primært for elever i udskoling.

I forlængelse heraf viser det portugisiske studie *Homework in Primary Education from the Perspective of Teachers and Pupils* fra 2016, at selv om mange elever i alderen 9-11 år er positivt stemt for lektier som hjemmearbejde, svarer omkring en fjerdedel af eleverne, at de ville undlade at lave dem, hvis de fik valget. Studiet peger derfor på en række opmærksomhedspunkter, lærere kan have i baghovedet, når de giver deres elever lektier for. Det handler blandt andet om at 'dosere' mængden af lektier rigtigt, så de ikke overvælder eleverne, og om altid at rette elevernes hjemmearbejde, så de oplever, at deres indsats er vigtig og bliver anerkendt af læreren. De anbefaler også at stræbe efter lektietyper, der opleves som meningsfulde for eleverne, fx fordi de knytter an til elevernes hverdagsliv og interesser.

Disse overvejelser genfindes i Harris M. Coopers bog *The Battle over Homework*, hvor han oplister en række gode råd til lektiegivning i skolen. Her fremhæver han blandt andet, at hyppige, men mindre opgaver er bedre end få, men store, og at opgaverne skal være forskellige i sværhedsgrad. Han skriver også, at man skal være varsom med at inddrage forældre i elevernes hjemmearbejde, og at eleverne skal have hjælp til at udvikle gode studie- og lektielæsningsstrategier.